

فصل چهارم

کشاورزی

در سال ۱۳۸۲ تداوم دوره پراپی (ال نینو) و میزان بارندگی مطلوب در کشور موجب گسترش تولید اکثر محصولات کشاورزی گردید. به طوری که تولید غلات (گندم، جو و برنج) نسبت به سال زراعی قبل افزایش نشان داد. در بخش تولیدات دامی نیز آمارها حاکی از افزایش مجموع تولید گوشت قرمز، گوشت مرغ، شیر و تخم مرغ نسبت به سال قبل می باشد.

در راستای اجرای سیاستهای حمایتی دولت از تولیدات کشاورزی، ۲۶۷/۸ هزار تن انواع بذرهای اصلاح شده در اختیار کشاورزان قرار گرفت که نسبت به سال قبل ۴/۷ درصد رشد داشت. به دلیل افزایش سطح زیر کشت محصولات مختلف و از جمله گندم و همچنین عدم آگاهی کافی کشاورزان نسبت به حد بهینه مصرف کود شیمیایی، علیرغم افزایش قیمت انواع کود شیمیایی، مقدار توزیع شده آن توسط دولت با ۲۱/۵ درصد رشد نسبت به سال گذشته بالغ بر ۳۴۴۰/۵ هزار تن گردید. در این سال همچنین ۲۸/۲ هزار تن انواع سموم دفع آفات نباتی و ۲۶۷/۸ هزار تن انواع بذر در اختیار کشاورزان قرار گرفت که نسبت به سال قبل به ترتیب ۹/۳ و ۴/۷ درصد افزایش نشان می دهد.

قیمت تضمینی خرید اکثر محصولات کشاورزی در سال ۱۳۸۲ بین ۴/۳ الی ۱۷/۲ درصد افزایش یافت. افزایش قیمت تضمینی خرید گندم در این سال موجب خود کفایی نسبی در تولید محصول گندم کشور و کاهش واردات این کالا گردید. به طوری که خرید گندم از کشاورزان توسط دولت به ۱۰/۵ میلیون تن بالغ شد که نسبت به سال قبل معادل ۱۹/۳ درصد رشد نشان می دهد. در سال ۱۳۸۲ مانده تسهیلات اعطایی بانکها و موسسات اعتباری به بخش کشاورزی در بخشهای دولتی و غیردولتی نیز با رشد قابل ملاحظه ای همراه بود.

منابع آب

بنابر گزارش وزارت نیرو، در سال زراعی ۸۲-۱۳۸۱^(۱) میانگین ارتفاع بارندگی در کشور معادل ۲۴۶۷ میلی متر بود که نسبت به سال آبی گذشته (۰/۴ درصد) و در مقایسه با میانگین بلندمدت (۳۴ ساله) ۲/۸ درصد افزایش نشان می دهد. در نتیجه حجم جریانهای سطحی آب در سال زراعی مورد بررسی به ۸۶/۱ میلیارد متر مکعب بالغ گردید. بدین ترتیب دوره پراپی که از مهر ماه سال ۱۳۸۰ در منطقه حاره شروع شده در این سال نیز ادامه یافت.

در سال ۱۳۸۲ به منظور تامین و توسعه منابع آب کشور برنامه های مختلفی در زمینه توسعه ظرفیت ذخیره سازی و انتقال آب به اجرا درآمد. به طوری که با شروع بهره برداری از سدهای تهم، تاجیار سراب، میجران رامسر، تنگ دوک، کردکندی ارسباران و زاوین کلات به ظرفیت آب تنظیمی پشت سدها معادل ۵۳۱/۸ میلیون متر مکعب افزوده شد. همچنین از طریق طرحهای کوچک تامین آب و سدهای انحرافی مستقل به ترتیب ۷۴ و ۱۰ میلیون متر مکعب آب به ظرفیت ذخیره سازی آب افزوده گردید که در مجموع بیانگر افزایش ظرفیت ذخیره سازی آب در کشور به میزان ۶۱۵/۸ میلیون متر مکعب می باشد.

۱- منظور از سال زراعی ۸۲-۱۳۸۱، نیمه دوم سال ۱۳۸۱ و نیمه اول سال ۱۳۸۲ می باشد.

در این سال از طریق توسعه و اصلاح شبکه های اصلی و فرعی طرحهای ملی مجموعاً ۸۸/۶ هزار هکتار از اراضی کشور تحت پوشش شبکه های آبیاری و زهکشی قرار گرفت. بعلاوه در سال مورد بررسی ۶۱۱/۱ میلیون متر مکعب مجوز برداشت از منابع آبهای زیرزمینی صادر شد که نسبت به سال گذشته ۱۵/۱ درصد کاهش نشان می دهد.

تولید

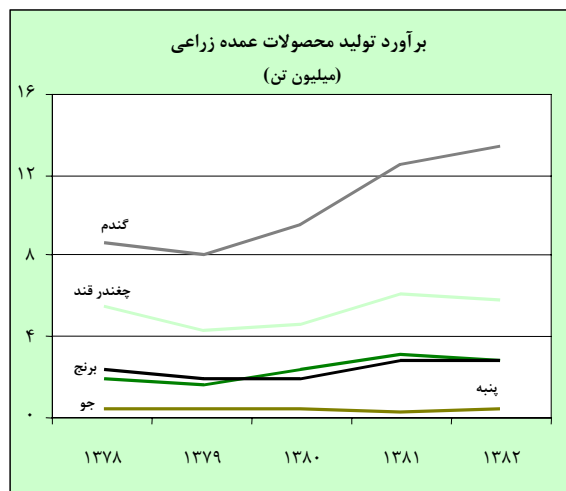
تولیدات زراعی

براساس آمار وزارت جهاد کشاورزی، در سال زراعی ۸۲-۱۳۸۱ حدود ۶۲/۷ میلیون تن انواع محصولات زراعی در سطحی معادل ۱۲/۲ میلیون هکتار از اراضی کشور برداشت شد که نسبت به سال زراعی قبل از نظر مقدار ۷/۷ درصد افزایش و از نظر سطح زیر کشت تغییر ناچیزی را نشان می دهد. از مجموع تولیدات زراعی ۸۸/۸ درصد (۵۵/۷ میلیون تن) از اراضی آبی و مابقی از اراضی دیم بدست آمده که نسبت به سهم محصولات آبی و دیم در سال قبل تغییر چندانی نداشته است. در این سال همچنین از سطحی معادل ۱۸۹۴/۳ هزار هکتار از باغات بارور کشور ۱۳/۸ میلیون تن محصول بدست آمد که نسبت به سال زراعی قبل از نظر سطح زیر کشت و مقدار تولید به ترتیب ۰/۸ و ۱/۵ درصد افزایش نشان می دهد.

عملکرد محصولات عمده زراعی

درصد تغییر	۱۳۸۲	۱۳۸۱	نوع محصول
۵/۱	۲۰۹۷	۱۹۹۵	گندم
۴/۳	۱۹۲۶	۱۸۴۷	جو
۰/۸	۴۷۶۶	۴۷۲۷	برنج (شلتوک)
۱۰/۰	۲۵۱۴	۲۲۸۵	پنبه
۴/۹	۳۳۳۳۱	۳۱۷۶۰	چغندر قند
۹/۴	۹۴۴۷۳	۸۶۳۲۶	نیشکر
-۰/۵	۶۸۳۹	۶۸۷۱	چای (برگ سبز)
۹/۸	۱۶۰۴	۱۴۶۱	دانه های روغنی
۲۲/۲	۱۵۷۱	۱۲۸۶	تنباکو
۸/۲	۶۶۲	۶۱۱	حبوبات
۷/۶	۲۴۳۴۱	۲۲۶۲۷	سیب زمینی
۰/۷	۳۴۲۱۷	۳۳۹۷۸	پیاز
-۱۰/۸	۷۵۳	۸۴۴	پسته

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

در سال زراعی مورد بررسی، مجموع تولید گروه غلات (گندم، جو و برنج (شلتوک)) نسبت به سال زراعی گذشته ۴/۶ درصد افزایش یافت و به ۱۹۲۷۹ هزار تن رسید که ۲۱۵۹ هزار تن کمتر از میزان پیش بینی شده در برنامه سوم برای این سال بوده و بیانگر تحقق ۸۹/۹ درصد از اهداف برنامه در زمینه تولید غلات می باشد. تولید گندم در این سال با حدود یک میلیون تن افزایش نسبت به سال قبل به ۱۳/۴ میلیون تن بالغ گردید که ۹۴/۸ درصد رقم پیش بینی شده در برنامه سوم برای این سال می باشد. رشد مذکور عمدتاً به دلیل افزایش قیمت تضمینی خرید این محصول در مقایسه با محصولات رقیب، سیاستهای حمایتی دولت در زمینه نیل به خود کفایی در تولید گندم و اوضاع مساعد جوی بوده است. تولید جو به دلیل ۹/۶ درصد کاهش در سطح زیر کشت و جایگزینی آن با کشت محصول گندم، از کاهش ۵/۷ درصدی نسبت به سال قبل برخوردار شد. تولید برنج (شلتوک) با ۱/۵ درصد افزایش نسبت به سال قبل بالغ بر ۲۹۳۱ هزار تن گردید که ۹۶/۶ درصد از هدف برنامه در این سال بوده است.

در سال مذکور، تولید محصولات زراعی - صنعتی به استثنای توتون و تنباکو و چغندر قند با افزایش مواجه بود و

مجموع تولید این گروه (پنبه، چغندر قند، دانه های روغنی، نیشکر، توتون و تنباکو) با ۱۳/۱ درصد افزایش نسبت به سال زراعی قبل به ۱۱۸۹۶ هزار تن بالغ گردید. سطح زیر کشت محصولات فوق الذکر ۶۳۳ هزار هکتار بود که نسبت به سال قبل کاهش اندکی

۰/۹ درصد) داشت. تداوم اوضاع نامساعد بازار پنبه در سال زراعی مورد بررسی علیرغم ۱۰ درصد افزایش عملکرد در هکتار این محصول نسبت به سال زراعی گذشته، موجب ادامه روند کاهش سطح زیر کشت به مقدار ۷/۳ درصد گردید. به دلیل وجود تناوب در تولید پسته، عملکرد در هکتار این محصول علیرغم رشد سطح زیرکشت، نسبت به سال قبل ۱۰/۸ درصد تنزل یافت. در نتیجه مقدار پسته تولید شده در سال مورد بررسی با ۵/۶ درصد کاهش به ۲۳۵ هزار تن محدود شد.

برآورد تولید و سطح زیر کشت محصولات عمده زراعی

(هزار هکتار - هزارتن)

درصد تغییر	۱۳۸۲		۱۳۸۱		
	تولید	سطح زیر کشت	تولید	سطح زیر کشت	
۸/۰	۲/۷	۱۳۴۴۰	۶۴۰۹	۱۲۴۵۰	گندم
-۵/۷	-۹/۶	۲۹۰۸	۱۵۱۰	۳۰۸۵	جو
۱/۵	۰/۷	۲۹۳۱	۶۱۵	۲۸۸۸	برنج (شلتوک)
۲/۰	-۷/۳	۳۵۲	۱۴۰	۳۴۵	پنبه
-۲/۷	-۷/۳	۵۹۳۳	۱۷۸	۶۰۹۸	چغندر قند
۴۰/۰	۲۷/۹	۵۱۹۶	۵۵	۳۷۱۲	نیشکر
-۰/۵	۰/۰	۲۱۲	۳۱	۲۱۳	چای (برگ سبز)
۱۵/۹	۵/۶	۳۹۳	۲۴۵	۳۳۹	دانه های روغنی
-۱۸/۵	-۳۳/۳	۲۲	۱۴	۲۷	تنباکو
-۰/۱	-۷/۵	۶۷۱	۱۰۱۴	۶۷۰	حبوبات
۱۲/۱	۴/۲	۴۲۱۱	۱۷۳	۳۷۵۶	سیب زمینی
۲/۹	۲/۲	۱۵۷۴	۴۶	۱۵۲۹	پیاز
-۵/۶	۵/۸	۲۳۵	۳۱۲	۲۴۹	پسته

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

تولید محصولات دامی

(هزار تن)

درصد تغییر	۱۳۸۲	▲ ۱۳۸۱	نوع محصول
۱/۳	۷۵۲	۷۴۲	گوشت قرمز
۷/۵	۶۳۱۶	۵۸۷۷	شیرخام
۱۷/۲	۱۱۰۴	۹۴۲	گوشت مرغ
۱۵/۰	۶۲۹	۵۴۷	تخم مرغ

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

تولیدات دامی

براساس آمار وزارت جهاد کشاورزی مجموع

تولید محصولات دامی (گوشت قرمز، گوشت مرغ، شیر و تخم مرغ) در سال ۱۳۸۲ بالغ بر ۸۸۰۱ هزار تن گردید که با ۸/۵ درصد افزایش نسبت به سال گذشته بیانگر

رشد تمام محصولات دامی در این سال می باشد. در بین محصولات مذکور، تولید گوشت مرغ بیشترین افزایش (۱۷/۲ درصد) و گوشت قرمز کمترین افزایش (۱/۳ درصد) را دارا بود. در سال ۱۳۸۱ هیات وزیران برای تنظیم بازار مرغ و تخم مرغ سازوکار جدیدی را از طریق خرید، ذخیره سازی و عرضه چرخشی تصویب نمود^(۱). براساس این مصوبه، حدود ۲۷ هزار تن گوشت مرغ توسط شرکت پشتیبانی امور دام خریداری و به تدریج تا پایان سال توزیع گردید.

وضعیت تولید و صادرات شیلات

(ارزش: میلیون دلار)
(وزن: تن)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۲	۱۳۸۱	
۱۰/۰	۴۴۱۸۷۱	۴۰۱۶۷۰	تولید
۱۱/۲	۲۹۹۱۲۸	۲۶۹۰۰۰	آبهای جنوب
-۲۴/۱	۳۲۵۳۳	۴۲۸۴۳	آبهای شمال
۲۲/۷	۱۱۰۲۱۰	۸۹۸۲۷	آبهای داخلی
			صادرات
۴۴/۰	۸۷/۴	۶۰/۷	ارزش
۴۶/۹	۲۰۶۴۷	۱۴۰۵۲	مقدار

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

تولیدات شیلات

در سال ۱۳۸۲ تولید محصولات شیلات ۱۰/۰ درصد

نسبت به سال قبل افزایش یافت و به ۴۴۱/۹ هزار تن رسید. از مقدار مذکور ۶۷/۷ درصد از آبهای جنوب، ۲۴/۹ درصد از آبهای داخلی و مابقی از آبهای شمال صید گردید. میزان تولید و صید از آبهای داخلی و جنوب با افزایش و میزان صید از آبهای شمال با کاهش همراه بود. در

۱- مصوبه شماره ۳۴/۱۷۴۴۸۲ مورخ ۱۳۸۱/۹/۲۴ هیات وزیران

اثر ورود یک نوع آبرزی غیر بومی به آبهای شمال کشور که از لارو ماهی کیلکا تغذیه می کند صید ماهی مذکور طی سالهای اخیر با افت شدید مواجه شد، به طوری که تولید آن از حدود ۷۸ هزار تن در سال ۱۳۷۹ به ۱۵/۵ هزار تن در سال مورد بررسی کاهش یافت. صادرات محصولات مختلف شیلات ۲۰/۶ هزار تن و به ارزش ۸۷/۴ میلیون دلار بود که به ترتیب ۶۷۹ و ۴۴/۰ درصد نسبت به سال قبل افزایش نشان می دهد.

واردات و موجودی انبار مواد عمده غذایی

به منظور تامین امنیت غذایی، ایفای تعهدات دولتی، تنظیم بازار و کنترل قیمتها در سال مورد بررسی، واردات مواد عمده غذایی توسط دولت کماکان ادامه یافت. واردات گندم و شکر (براساس آمار شرکت بازرگانی دولتی) در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۷۰/۳ و ۶۱/۵ درصد کاهش یافت. کاهش واردات گندم به دلیل اجرای سیاستهای حمایتی دولت در راستای نیل به خودکفایی و افزایش تولید آن به میزان ۸/۰ درصد نسبت به سال قبل، صورت گرفته است. شایان ذکر است در این سال با انحلال سازمان غله، مسئولیت خرید گندم داخلی، واردات و نگهداری گندم در انبارهای دولتی به شرکت بازرگانی دولتی انتقال یافت.^(۱) همچنین هیات دولت به منظور حمایت از تولیدات داخلی و رفع مشکل کارخانه داران در فروش شکر تولید داخل، تصویب نمود که شرکت بازرگانی دولتی ۲۵۴ هزار تن از سهمیه واردات سال را به خرید داخلی (معادل ۹۰-۸۰ هزار تن شکر داخلی) اختصاص دهد.^(۲) واردات گوشت قرمز توسط شرکت سهامی پشتیبانی امور دام کشور که طی چند سال اخیر به دلیل شیوع بیماریهای دامی روند نزولی داشت و موجب رشد شدید قیمت این کالا شده بود در سال مورد بررسی با ۶۶۷ درصد افزایش نسبت به سال قبل بالغ بر ۲۰ هزار تن گردید. در مقابل موجودی انبار گوشت قرمز ۵۸/۸ درصد نسبت به سال قبل کاهش یافته و به ۷ هزار تن محدود گردید.

واردات و موجودی انبار مواد عمده غذایی

نوع محصول	واردات		درصد تغییر	موجودی در پایان سال		درصد تغییر
	۱۳۸۲	▲۱۳۸۱		۱۳۸۲	▲۱۳۸۱	
گندم (۱)	۷۷۵	۲۶۰۸	-۷۰/۳	۲۸۳۱	۲۶۰۷	-۷/۹
قند و شکر (۲)	۱۶۰	۴۱۶	-۶۱/۵	۵۶۵	۵۴۸	-۳/۰
گوشت قرمز (۲)	۲۰	۱۲	۶۶/۷	۱۷	۷	-۵۸/۸

ماخذ: شرکت بازرگانی دولتی و شرکت سهامی پشتیبانی امور دام کشور
 ۱- کل واردات گندم توسط بخش دولتی صورت می گیرد.
 ۲- شامل واردات بخش خصوصی نمی باشد.

خرید تضمینی محصولات عمده کشاورزی

در سال ۱۳۸۲ سیاست خرید تضمینی محصولات کشاورزی که به منظور تشویق و ترغیب کشاورزان به تولید محصولات اساسی کشاورزی، ایجاد تعادل در نظام تولید و حفظ سطح درآمد کشاورزان از سال ۱۳۶۸ به مورد اجراء گذاشته شده است، ادامه یافت. در سال مورد بررسی، قیمت تضمینی خرید محصولات بین ۴/۳ الی ۱۷/۲ درصد افزایش یافت که (باستثنای قیمت خرید تضمینی چغندر قند) پایین تر از نرخ تورم (۱۵/۶ درصد) برای این سال بوده است. قیمت تضمینی خرید گندم نیز معادل ۱۵/۴ درصد نسبت به سال گذشته افزایش یافت و به ۱۵۰۰ ریال در هر کیلوگرم رسید. افزایش قیمت تضمینی خرید گندم به همراه افزایش تولید موجب شد تا گندم مازاد بر مصرف خریداری شده از کشاورزان به ۱۰/۵ میلیون تن برسد که نسبت به سال ۱۳۸۱ معادل ۱۹/۳ درصد رشد نشان می دهد. همچنین در این سال، سازمان مرکزی تعاون روستایی برای دومین سال پیاپی اقدام به خرید برنج به نرخهای تضمینی نمود. براین اساس، ۹۳/۶ هزار تن برنج پر محصول از برنج کاران خریداری گردید که ۲۷/۵ درصد نسبت به سال

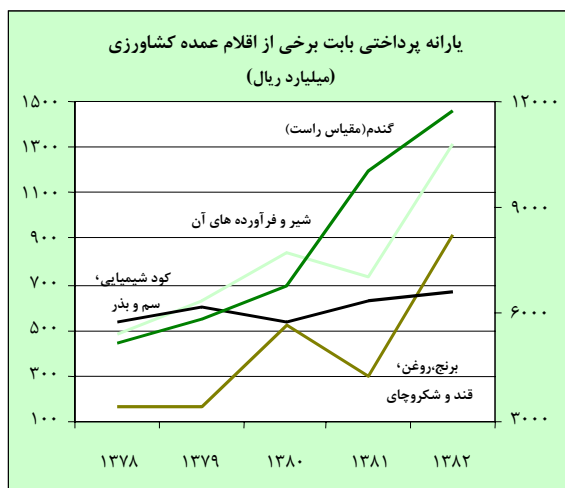
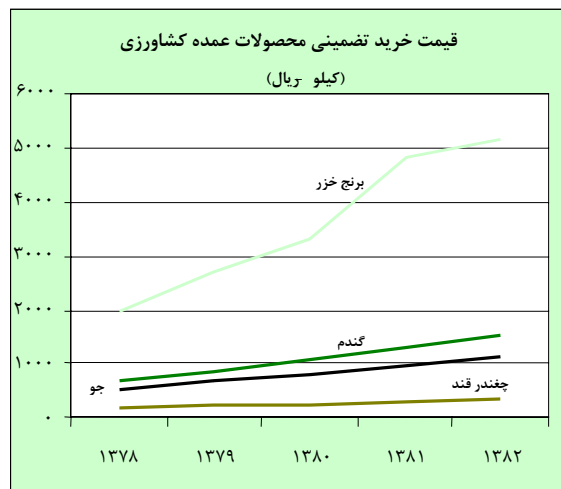
۱- مصوبه شماره ۲۶۱۷/ت/۲۸۸۷۶ هـ مورخ ۱۳۸۲/۵/۱۹
 ۲- مصوبه بیست و هشتمین جلسه دبیرخانه کمیسیون تنظیم بازار مورخ ۱۳۸۲/۱۲/۴

قیمت تضمینی خرید محصولات کشاورزی (کیلوگرم/ریال)

نوع محصول	۱۳۸۱	۱۳۸۲	درصد تغییر
گندم	۱۳۰۰	۱۵۰۰	۱۵/۴
جو	۹۹۰	۱۱۲۰	۱۳/۱
برنج خزر، فجر و ساحل	۴۸۰۰	۵۱۶۰	۷/۵
برنج سفیلرود	۴۱۷۰	۴۴۸۵	۷/۶
برنج ندا و نعمت	۴۰۰۰	۴۳۰۰	۷/۵
برنج آمل، چرام و یاسوج	۳۳۵۰	۳۶۰۰	۷/۵
ذرت	۱۰۷۰	۱۲۲۰	۱۴/۰
چغندر قند	۳۰۳	۳۵۵	۱۷/۲
آفتابگردان	۲۴۰۰	۲۶۵۰	۱۰/۴
سویا	۲۱۲۰	۲۴۰۰	۱۳/۲
چای (برگ سبز) ^(۱)	۲۲۰۰	۱۶۵۶	-۲۴/۷
عدس	۲۷۰۰	۳۰۵۰	۱۳/۰
لوبیا قرمز	۲۴۰۰	۲۶۵۰	۱۰/۴
لوبیا سفید	۲۶۵۰	۲۹۲۰	۱۰/۲
لوبیا چیتی	۲۶۵۰	۲۹۲۰	۱۰/۲
نخود	۲۵۰۰	۲۸۰۰	۱۲/۰
سیب زمینی (پاییزه)	۵۵۰	۶۲۰	۱۲/۷
پنبه (وش)	۳۳۰۰	۳۴۵۰	۴/۵
کلزا	۲۵۰۰	۲۸۳۰	۱۳/۲
پیاز (پاییزه)	۴۶۰	۴۸۰	۴/۳

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی
۱- قیمت تضمینی خرید برگ سبز چای میانگین وزنی از قیمت خرید برگ سبز ممتاز، درجه ۱ و درجه ۲ می باشد.

قبل رشد داشت و بیشترین میزان برنج خریداری شده (۷۲/۶) هزارتن) مربوط به استان مازندران بود. رقم پر محصول ندا و نعمت نیز بیشترین میزان (۷۴/۶ هزار تن) از کل برنج خریداری شده را به خود اختصاص داد.

یارانه پرداختی

براساس آمار وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولید کنندگان، مجموع یارانه پرداختی دولت با احتساب یارانه مربوط به دارو و شیرخشک و موضوع بند «ب» ماده ۴۶ قانون برنامه سوم توسعه، با ۴۶/۹ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۱۹۳۲۲/۸ میلیارد ریال بالغ گردید. در سال مذکور نسبت یارانه پرداختی دولت به تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه (با نفت) به قیمتهای جاری، به ۱/۸ درصد رسید که در مقایسه با نسبت مشابه در سال قبل (۱/۴ درصد) افزایش نشان می دهد. در این سال یارانه پرداختی بابت

اقلام عمده کشاورزی با ۲۵/۷ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۱۵۲۲۳/۸ میلیارد ریال بالغ گردید. سهم یارانه اقلام مزبور از کل یارانه پرداختی دولت با کاهش همراه بود و از ۹۲/۱ درصد در سال قبل به ۷۸/۷ درصد رسید. به استثنای اقلام صادرات محصولات کشاورزی، واکسن و داروهای دامی و مرغ و تخم مرغ، یارانه پرداختی بابت سایر اقلام از افزایش برخوردار بود.

در این سال یارانه پرداختی به گندم با ۱۷/۲ درصد افزایش نسبت به سال قبل بالغ بر ۱۱۷۸۸/۱ میلیارد ریال گردید و همانند سالهای قبل بیشترین سهم در کل یارانه پرداختی (۶۱/۰ درصد) را به خود اختصاص داد. پس از گندم، شیر و فرآورده های آن (۶/۸ درصد) و برنج، روغن نباتی و قند و شکر (۴/۷ درصد) در مراتب بعدی قرار گرفتند. یارانه پرداختی به این دو گروه به ترتیب ۸۰/۲ درصد و ۲۱۵/۹ درصد نسبت به سال قبل افزایش یافت. در سال مذکور از مجموع یارانه پرداختی بابت اقلامی که تحت عنوان محصولات کشاورزی طبقه بندی نمی شوند نیز ۳۸۴/۰ میلیارد ریال یارانه برای اجرای طرح طوبی در قالب بند (الف) تبصره ۲۰ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ در اختیار وزارت جهاد کشاورزی قرار گرفت که نسبت به رقم مشابه سال قبل ۶۷/۴ درصد افزایش یافت.

در سال ۱۳۸۲ در تداوم سیاست‌های دولت جهت اصلاح قیمت‌ها و بهینه‌سازی مصرف نهاده‌های تولید، قیمت انواع کود شیمیایی توزیع شده از طرف شرکت خدمات حمایتی کشاورزی به‌طور متوسط حدود ۱۰ درصد نسبت به سال قبل افزایش یافت. علیرغم این افزایش، یارانه پرداختی دولت بابت سم، بذر و کود شیمیایی با ۶/۸ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۶۷۰ میلیارد ریال رسید که حدود ۸۳/۷ درصد از آن متعلق به یارانه کود شیمیایی است.

یارانه پرداختی بابت برخی از اقلام عمده کشاورزی

(میلیارد ریال)

سهام (درصد)	سال		درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۲	۱۳۸۱		۱۳۸۲	۱۳۸۱	
۶۱/۰	۷۶/۵	۱۷/۲	۱۱۷۸۸/۱	۱۰۰۶۰/۵	گندم	
۴/۷	۲/۲	۲۱۵/۹	۹۱۵/۷	۲۸۹/۹	برنج، روغن نباتی، قند و شکر	
۶/۸	۵/۵	۸۰/۲	۱۳۱۴/۳	۷۲۹/۴	شیر و فرآورده‌های آن	
۲/۱	۲/۳	۳۹/۰	۴۱۵/۰	۲۹۸/۵	گوشت	
۳/۵	۴/۸	۶/۸	۶۷۰/۰	۶۲۷/۵	سم، بذر و کود شیمیایی	
۰/۱	۰/۲	-۱۹/۴	۱۷/۰	۲۱/۱	واکسن و داروهای دامی	
۰/۳	۰/۲	۸۵/۹	۵۵/۴	۲۹/۸	دانه‌های روغنی	
۰/۰	*	-۱۰۰/۰	۰/۰	۴/۳	مرغ و تخم مرغ	
۰/۰	۰/۴	-۱۰۰/۰	۰/۰	۵۵/۰	صادرات محصولات کشاورزی (۱)	
۰/۲	۰/۰	θ	۴۸/۳	۰/۰	خسارات صندوق پنبه	
۷۸/۷	۹۲/۱	۲۵/۷	۱۵۲۲۳/۸	۱۲۱۱۶/۰	جمع یارانه پرداختی به اقلام کشاورزی	
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۴۶/۹	۱۹۳۲۲/۸	۱۳۱۵۲/۵	کل یارانه پرداختی	

مآخذ: وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان - شامل یارانه صادرات محصولات نساجی نیز می‌باشد.

سرمایه‌گذاری دولت

کشاورزی و منابع آب

در سال ۱۳۸۲ پرداخت بابت اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای - ملی دولت جهت «توسعه کشاورزی و منابع طبیعی و منابع آب» با احتساب برنامه تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی (بدون در نظر گرفتن اعتبارات استانی) ۴۵/۸ درصد نسبت به سال گذشته افزایش یافت و بالغ بر ۱۲۶۶۶/۹ میلیارد ریال گردید. در سال ۱۳۸۲ مانند سال قبل، به موجب بند (م) تبصره ۲۱ قانون بودجه به دولت اجازه داده شد که به منظور تسریع در اجرای عملیات طرح‌ها و خاتمه یافتن طرح‌های نیمه تمام که باید در سالهای ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ به اتمام برسند، بخشی از اعتبارات مورد نیاز را از طریق حساب ذخیره ارزی و یا فروش اوراق مشارکت تامین نماید. همچنین بخشی از اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصول کشاورزی و منابع آب از محل ماده ۶۰ قانون توسعه سوم توسعه تامین شد. مجموع اعتبارات پرداخت شده از محل ماده ۶۰ قانون برنامه سوم که جهت انجام طرح‌های مختلف توسعه کشاورزی، منابع طبیعی، تحقیقات کشاورزی و منابع آب پرداخت گردید ۱۹۹۶۷/۹ میلیارد ریال بود که ۱۵/۸ درصد از کل اعتبارات پرداختی به فصول مذکور را تشکیل می‌داد.

اعتبارات پرداخت شده طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بابت توسعه کشاورزی، منابع طبیعی و تحقیقات کشاورزی ۲۵۴۱/۴ میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال قبل ۵۴/۳ درصد رشد نشان می‌دهد. مبلغ مذکور حدود ۸۴/۷ درصد از میزان مصوب سال را تشکیل می‌دهد. در فصل توسعه کشاورزی، طرح‌های مختلف برنامه تجهیز و نوسازی اراضی آبی، مانند سال گذشته بیشترین سهم از اعتبارات (۲۲/۹ درصد) را به خود اختصاص دادند. در بین طرح‌های مختلف برنامه مذکور، طرح تجهیز و نوسازی اراضی زیر سدهای مخزنی و بندهای انحرافی مستقل (۵۰۰ هزار هکتار) ۵۵/۴ درصد از کل اعتبارات مصوب را به خود اختصاص داد.

در سال مورد بررسی، اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی بابت «منابع طبیعی» با احتساب اعتبارات پرداختی از محل ماده ۶۰ قانون برنامه سوم توسعه ۷۳۷/۴ میلیارد ریال بود که ۵۳/۲ درصد نسبت به سال گذشته افزایش نشان می‌دهد. مقدار مذکور مبین ۷۳/۸ درصد تحقق نسبت به میزان مصوب سال ۱۳۸۲ می‌باشد. طرح‌های مختلف برنامه مدیریت حوضه‌های آبخیز با اختصاص ۲۱۸/۳ میلیارد ریال اعتبار (۱۹ میلیارد ریال از محل ماده ۶۰ قانون برنامه سوم) ۲۹/۶ درصد از کل اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های

سرمایه‌ای جهت منابع طبیعی را به خود اختصاص داد. در بین طرح‌های مختلف برنامه مذکور، طرح مطالعه و اجرای عملیات آبخیزداری در حوضه آبخیز سدهای موجود (۲۱۰۰ هزار هکتار) با دریافت ۵۰٪ درصد از مقدار مصوب بیشترین پرداختی را در برنامه مذکور دارا بود.

اعتبارات ملی طرح‌های تملک داراییهای سرمایه‌ای جهت منابع آب در سال ۱۳۸۲ با احتساب ۱۶۱۶/۱ میلیارد ریال از محل ماده ۶۰ قانون برنامه سوم توسعه با ۴۳/۸ درصد رشد نسبت به سال قبل بالغ بر ۱۰۱۲۵/۵ میلیارد ریال گردید که بیانگر ۹۱/۵ درصد تحقق میزان مصوب این سال می باشد. طرح‌های مختلف برنامه توسعه منابع آب در حوضه‌های آبریز با ۶۲/۴ درصد رشد بیشترین سهم از اعتبارات فصل مذکور را بخود اختصاص دادند.

اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای جهت توسعه کشاورزی و منابع آب

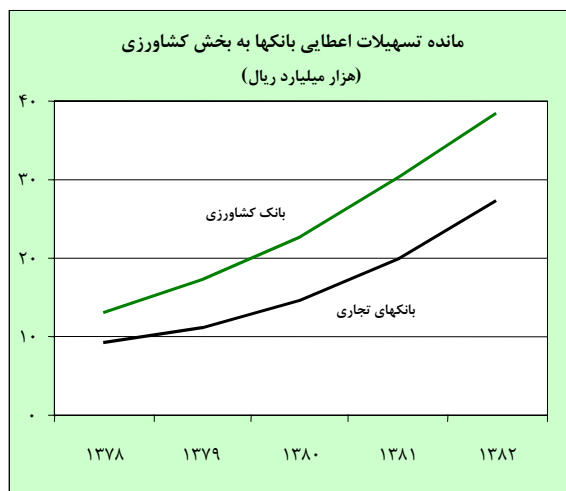
(میلیارد ریال)

سال		درصد تغییر	سهم (درصد)	
۱۳۸۱ (۱)	۱۳۸۲ (۲)		۱۳۸۱	۱۳۸۲
۱۶۴۶/۶	۲۵۴۱/۴	۵۴/۳	۱۸/۹	۲۰/۱
۷۰۴۳/۱	۱۰۱۲۵/۵	۴۳/۸	۸۱/۱	۷۹/۹
۸۶۸۹/۷	۱۲۶۶۶/۹	۴۵/۸	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

ماخذ: خزانه داریکل، وزارت امور اقتصادی و دارایی
 ۱- ارقام شامل اعتبارات عمرانی پرداخت شده از محل بند (م) تبصره ۲۱ قانون بودجه سال نیز می باشد.
 ۲- ارقام علاوه بر پرداختی از محل بند (م) تبصره ۲۱ قانون بودجه شامل اعتبارات عمرانی پرداخت شده از محل ماده ۶۰ قانون برنامه سوم توسعه نیز می باشد.
 ۳- شامل اعتبارات عمرانی برای تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی نیز می باشد.

تسهیلات بانکی

در سال ۱۳۸۲ مانده تسهیلات اعطایی بانکها و موسسات اعتباری به بخش‌های دولتی و غیردولتی کشاورزی با ۳۴/۷ درصد رشد به ۶۹/۹ هزار میلیارد ریال رسید که ۹۴/۶ درصد (۶۶/۱ هزار میلیارد ریال) آن را مانده تسهیلات به بخش غیردولتی تشکیل داد. بخشی از افزایش مانده تسهیلات اعطایی بانکها به بخش کشاورزی همانند سالهای قبل ناشی از امهال بدهی کشاورزان به دلیل زیانهای ناشی از خشکسالی سالهای قبل بود.

بررسی عملکرد اعتباری بانکها در بخش‌های دولتی و غیردولتی کشاورزی نشان می‌دهد که سهم بانکهای تجاری از کل مانده تسهیلات اعطایی به بخش دولتی و غیردولتی کشاورزی با اندکی افزایش از ۳۸/۸ درصد در پایان سال ۱۳۸۱ به ۴۰/۷ درصد در پایان سال ۱۳۸۲ رسید و به همین میزان از سهم بانک کشاورزی کاسته شد. در این سال، مانده تسهیلات اعطایی بانکهای غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی به بخش کشاورزی به ۷/۴ میلیارد ریال رسید که نسبت به مانده در پایان سال قبل (۴/۰ میلیارد ریال) افزایش قابل توجهی (۸۵ درصد) نشان می‌دهد.

در سال مورد بررسی مانده مطالبات سررسید گذشته و معوق بانکها و موسسات اعتباری از بخش غیردولتی کشاورزی با ۰/۷ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۶۱۴۶/۷ میلیارد ریال رسید. با توجه به اینکه رشد مانده مطالبات سررسید گذشته و معوق بانکها از بخش غیردولتی کشاورزی طی سالهای ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱ به ترتیب ۷۲/۶ و ۶۷ درصد بود، کاهش چشمگیر در نرخ رشد این متغیر بیانگر بهبود نسبی وضعیت فعالیتهای کشاورزی و افزایش توانمندی کشاورزان در بازپرداخت بدهی به بانکها می‌باشد. در ضمن نسبت مطالبات مذکور در بخش کشاورزی به کل مانده تسهیلات اعطایی به بخش غیردولتی مزبور ۹/۳ درصد بود.

در پایان اسفند ماه سال ۱۳۸۲ مانده تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی به بخش‌های دولتی و غیردولتی با ۳۰/۴ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۴۱۴۱۹/۸ میلیارد ریال رسید. براساس گزارش بانک مذکور، بانک کشاورزی ۲۸۷۶۹/۳ میلیارد ریال در قالب تسهیلات تکلیفی و غیرتکلیفی به کشاورزان پرداخت نمود که ۲۷/۳ درصد نسبت به سال قبل افزایش داشت. از کل تسهیلات پرداختی ۷۹/۵ درصد از محل منابع داخلی (تسهیلات غیرتکلیفی) بود که نسبت به سهم سال قبل (۷۵ درصد) افزایش داشته و مابقی (۵۸۸۹/۷ میلیارد ریال) از محل تبصره های مختلف قانون بودجه (تسهیلات تکلیفی) پرداخت شده است. از کل تسهیلات پرداختی بانک کشاورزی ۶۷۳۳/۵ میلیارد ریال (۲۳/۴ درصد) صرف سرمایه‌گذارهای جدید و مابقی صرف سرمایه در گردش گردیده است.

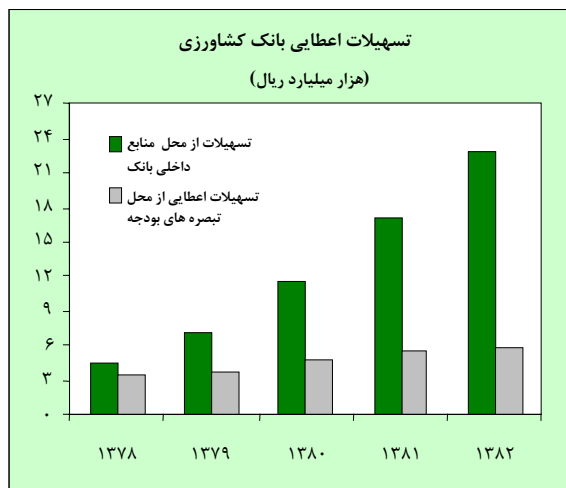
مانده تسهیلات اعطایی بانکها و موسسات اعتباری به بخش غیر دولتی کشاورزی(۱)

(میلیارد ریال)

سهم (درصد)	درصد تغییر		پایان سال		
	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۲	
۴۱/۶	۳۹/۶	۳۷/۹	۲۷۴۶۹/۲	۱۹۹۱۸/۰	بانک های تجاری
۵۸/۴	۶۰/۴	۲۷/۳	۳۸۵۸۹/۱	۳۰۳۲۱/۴	بانک کشاورزی
.	.	۸۵/۰	۷/۴	۴/۰	بانکها و موسسات اعتباری غیردولتی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳۱/۵	۶۶۰۶۵/۷	۵۰۲۴۳/۴	کل

۱- شامل سود و درآمد سالهای آتی نمی باشد.

در سال ۱۳۸۲ میزان وصولی‌های بانک کشاورزی بابت تسهیلات پرداخت شده در سالهای قبل ۲۲۶۲۰/۳ میلیارد ریال بود که نسبت به رقم مشابه سال قبل ۴۳/۷ درصد افزایش داشت. این بهبود عملکرد موجب توسعه منابع بانک در پرداخت تسهیلات جدید گردید. از مجموع وصولی‌های بانک کشاورزی ۷۷/۲ درصد (۱۷۲۴۲/۵ میلیارد ریال) مربوط به تسهیلات غیرتکلیفی و مابقی بابت تسهیلات تکلیفی بوده است.

ترکیب تسهیلات پرداختی بانک کشاورزی برحسب عقود اسلامی بیانگر سهم بالای عقد فروش اقساطی در جذب منابع بانکی است، به طوری که ۱۱۸۱۶/۸ میلیارد ریال تسهیلات در قالب این عقد پرداخت گردید که ۴۱/۱ درصد از کل تسهیلات پرداختی بوده و نسبت به سال ۱۳۸۱ از ۵۳/۰ درصد افزایش برخوردار گردیده است. پس از آن تسهیلات پرداختی در قالب مشارکت مدنی و مضاربه در مراتب بعدی قرار داشتند که به ترتیب با ۱۳/۷ و ۱۸/۵ درصد رشد به ۶۷۸۱/۷ و ۴۸۳۳/۹ میلیارد ریال بالغ گردیدند.

بررسی ترکیب پرداختهای غیرتکلیفی (از محل منابع داخلی) بانک کشاورزی از نظر نوع مصرف نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۲ نیز پرداختهای بانک بابت امور زراعت (پس از سایر امور) بالاترین سهم (۲۸/۴ درصد) از کل تسهیلات غیرتکلیفی را به خود اختصاص داده و با ۴۶/۰ درصد رشد نسبت به سال قبل به ۶۴۸۹/۶ میلیارد ریال بالغ گردیده است. از مجموع تسهیلات پرداختی در امور زراعت، ارزش سرمایه‌گذاری جدید انجام شده نسبت به سال قبل ۲۴/۵ درصد افزایش داشته و به ۱۴۹۳/۹ میلیارد ریال رسیده است. عمده سرمایه‌گذاری‌های جدید در فعالیت زراعت مربوط به امور آبیاری (۷۸۲/۵ میلیارد ریال) و ماشین‌آلات کشاورزی (۵۰۸/۲ میلیارد ریال) بوده است. پس از زراعت، بیشترین سهم از تسهیلات پرداختی به دامداری و دامپروری (۱۶/۳ درصد) و خدمات کشاورزی (۹/۰ درصد) تعلق داشت. از مجموع اعتبارات پرداختی به فعالیتهای دامپروری، سهم گوسفندداری، گاوآردی و پرورش

شتر به ترتیب ۵۰/۵، ۴۹/۴ و ۰/۱ درصد بوده است. بخش عمده تسهیلات اختصاص یافته به خدمات کشاورزی (۱۴۶۰/۸ میلیارد ریال) صرف سرمایه در گردش و مابقی به مبلغ ۵۸۶/۱ میلیارد ریال (۲۸/۶ درصد) بابت سرمایه‌گذارهای جدید بوده است.

آمار تسهیلات اعطایی غیر تکلیفی بانک کشاورزی برحسب مدت بازپرداخت نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۲ مانند سالهای گذشته، بیشترین تسهیلات (۱۷۶۱۰/۵ میلیارد ریال) دارای بازپرداخت کمتر از ۲ سال بوده و مقدار آن نسبت به سال قبل ۳۹/۷ درصد افزایش داشته است. همچنین سهم تسهیلات با بازپرداخت کوتاه مدت از مجموع تسهیلات غیر تکلیفی ۷۷/۰ درصد بود و در مقایسه با سهم سال قبل (۷۴/۳ درصد) رشد داشته و متقابلاً از سهم تسهیلات با بازپرداخت میان مدت و بلندمدت کاسته شده است. این امر نشان دهنده گرایش بانک کشاورزی به استفاده از منابع داخلی در طرحهای زودبازده می‌باشد که با توجه به دوره بازگشت طولانی سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی، بیانگر کاهش به کارگیری منابع داخلی بانک جهت سرمایه‌گذاری جدید می‌باشد.

مقایسه تسهیلات غیر تکلیفی اعطایی بانک کشاورزی (۱) برحسب مدت بازپرداخت

سهم (درصد)		درصد تغییر	سال		
۱۳۸۲	۱۳۸۱		۱۳۸۲	۱۳۸۱	
۷۷/۰	۷۴/۳	۳۹/۷	۱۷۶۱۰۵۱۱	۱۲۶۰۳۱۳۸	کمتر از ۲ سال
۱۸/۸	۲۱/۷	۱۶/۶	۴۲۹۳۶۳۲	۳۶۸۳۷۰۵	۲ تا ۱۰ سال
۴/۲	۴/۰	۴۴/۲	۹۷۵۳۹۱	۶۷۶۴۴۸	۱۰ تا ۱۵ سال
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳۴/۹	۲۲۸۷۹۵۳۴	۱۶۹۶۳۲۹۱	کل

(میلیون ریال)

۱- شامل سود و درآمد سالهای آتی نمی‌باشد.

بیمه محصولات کشاورزی

براساس گزارش بانک کشاورزی، در سال زراعی ۸۲-۱۳۸۱ صندوق بیمه محصولات کشاورزی ۴۹۸۳/۳ هزار هکتار از اراضی زیر کشت ۲۷ محصول زراعی و باغی را در برابر زیانهای ناشی از عوامل قهری و طبیعی تحت پوشش بیمه قرار داد که نسبت به سال قبل ۶۲/۷ درصد رشد داشته است. در این سال محصولات زیتون و گردو به فهرست محصولات بیمه شده اضافه گردید. از این مقدار حدود ۱۱۴۷/۳ هزار هکتار دچار خسارت شد که صندوق بیمه محصولات کشاورزی ۷۵۵/۹ میلیارد ریال غرامت بابت آن پرداخت نمود. بدین ترتیب غرامت پرداخت شده برای هر هکتار از اراضی مذکور بالغ بر ۶۵۹ هزار ریال گردید که نسبت به رقم مشابه سال قبل ۶۰ درصد افزایش داشته و بیانگر شدت خسارت وارده بر محصولات بیمه شده است. از مجموع اراضی بیمه شده، ۲۵۸۶ هزار هکتار مربوط به بیمه خشکسالی است که نسبت به سال قبل ۱۳۸/۸ درصد افزایش داشته است.

در سال زراعی مذکور ۳۷۲۹ هزار واحد دام، ۱۰۵ میلیون قطعه طیور و ۴۶۵۴ هکتار مراکز پرورش ماهی و میگو تحت پوشش صندوق بیمه قرار گرفتند. از این مقدار ۱۴۳ هزار واحد دام، ۹/۶ میلیون قطعه طیور و ۳۴۹ هکتار آسیب دید و صندوق بیمه در مجموع ۱۲۸ میلیارد ریال غرامت بابت جبران خسارات پرداخت کرد. در این سال، همچنین ۱۶۶۴ هزار هکتار از اراضی منابع طبیعی (طرح های مرتعداری، جنگلداری، آبخیزداری و جاده های جنگلی) مورد بهره برداری بخش خصوصی تحت پوشش بیمه قرارگرفت که در مقایسه با سال قبل، ۱۳/۱ درصد رشد داشت. حدود ۶۹۹ هزار هکتار از این اراضی خسارت دید و صندوق بیمه بابت هر هکتار آن ۳۶۶۷ ریال پرداخت نمود.

اراضی بیمه شده و خسارت پرداختی به کشاورزان

نوع محصول	سطح اراضی بیمه شده (هزارهکتار)		سطح اراضی خسارت دیده (هزار هکتار)		خسارت پرداختی (میلیون ریال)	
	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۱
گندم	۳۹۳۳/۹	۲۲۵۲/۳	۸۷۹/۹	۷۹۷/۰	۳۱۸۷۹۴	۱۶۶۰۹۳
برنج	۲۱۴/۷	۱۵۳/۲	۷۰/۷	۳۶/۰	۸۹۹۵۶	۳۳۸۹۹
پنبه	۷۰/۵	۶۶/۵	۹/۳	۵/۶	۴۱۰۰	۲۳۲۵
چغندر قند	۲۰۳/۷	۱۸۴/۹	۲۴/۵	۳۷/۰	۳۱۰۲۴	۳۱۶۰۳
سویا	۳۰/۷	۱۹/۲	۱/۴	۲/۶	۵۰۳	۲۳۰۲
سیب زمینی	۳۵/۴	۲۹/۴	۶/۶	۴/۷	۹۷۵۸	۹۱۰۰
آفتابگردان	۲/۱	۳/۵	-/۵	-/۴	۲۹۹	۲۳۳
ذرت	۷۶/۱	۶۷/۲	۱۵/۳	۶/۷	۱۶۵۲۰	۴۹۵۷
جو	۱۵۵/۳	۱۰۸/۱	۳۶/۴	۱۵/۸	۱۱۴۴۹	۵۵۱۲
پیاز	۱/۷	۱/۴	-/۱	-/۰۴	۲۷۸	۷۱
انگور	۱۶/۰	۱۱/۱	۱۱/۰	۴/۹	۵۱۳۴۳	۱۶۹۶۲
سیب	۱۹/۹	۶/۹	۷/۶	۵/۸	۳۷۳۲۶	۱۹۴۲۵
مرکبات	۳/۸	۴/۲	-/۴	-/۸	۲۶۷۲	۱۴۱۳
خرما	۳۸/۶	۱۴/۳	۲۲/۸	۱۰/۷	۴۵۳۳۲	۲۶۸۱۴
انار	۲/۲	۱/۲	-/۸	-/۶	۳۷۲۸	۱۲۷۲
چای	۲۲/۵	۱۶/۵	-/۰	۱۵/۵	۱۹۳	۳۱۲۰۳
پسته	۱۶/۸	۳۰/۱	۱۲/۹	۳/۲	۵۷۴۸۹	۱۳۱۸۳
بادام	۱۳/۴	۵/۳	۸/۷	۳/۹	۴۰۳۱۲	۱۷۰۸۳
کلزا	۹۴/۷	۶۷/۰	۲۸/۰	۲۲/۰	۱۷۷۲۷	۱۲۴۷۲
سایر	۳۱/۳	۲۰/۰	۱۰/۴	۵/۳	۱۷۰۶۹	۷۴۴۷
کل	۴۹۸۳/۳	۳۰۶۲/۳	۱۱۴۷/۳	۹۷۸/۵	۷۵۵۸۷۲	۴۰۳۳۶۹

ماخذ: صندوق بیمه محصولات کشاورزی

شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی روستایی

براساس گزارش سازمان مرکزی تعاون روستایی، در سال ۱۳۸۲ مجموعاً ۲۹۴۲ شرکت تعاونی روستایی در کشور فعالیت می‌کردند که حدود ۴/۵ میلیون نفر از روستاییان را تحت پوشش خود قرار داده و از نظر تعداد و اعضا تغییر محسوسی نسبت به سال قبل نداشته‌اند. همانند سال قبل، استان مازندران با دارابودن ۱۸۴ شرکت تعاونی بیشترین سرمایه (۴۰۸۴۸ میلیون ریال) را در بین استانهای کشور به خود اختصاص داد. در این سال، شرکتهای تعاونی روستایی ۷۳۱۰ هزار تن انواع محصولات کشاورزی به ارزش ۱۱/۴ هزار میلیارد ریال را به قیمتهای تضمینی و ۷۱/۷ هزار تن کالای کشاورزی به ارزش ۱۰۷ میلیارد ریال را به قیمت های غیر تضمینی خریداری کردند. همچنین شرکتهای مذکور نسبت به فروش اقلام خریداری شده به استثنای گندم، خرما، برنج و کشمش، مبادرت کرده و ۳۹/۱ هزار تن کالا به ارزش ۵۸/۴ میلیارد ریال در قیمتهای تضمینی و ۷۰/۴ هزار تن کالا به ارزش ۱۱۱/۲ میلیارد ریال را در قیمتهای غیرتضمینی به فروش رساندند. علیرغم کاهش اندک تعداد شرکتهای تعاونی روستایی، تعداد اتحادیه‌های تعاونی روستایی که از مشارکت شرکتهای تعاونی روستایی تشکیل می‌شود ۲/۳ درصد افزایش یافت و میزان سرمایه آنها با ۴/۶ درصد رشد نسبت به سال گذشته به حدود ۱۲۹ میلیارد ریال رسید. این امر بیانگر تحکیم و انسجام بیشتر فعالیتهای بازرگانی شرکتهای تعاونی روستایی در نیل به اهداف خرید مازاد محصولات کشاورزی، تهیه و توزیع نهاده‌های کشاورزی و آموزش روستاییان می‌باشد. در سال مورد بررسی ۳۳ هزار نفر از زنان روستایی در قالب ۱۵۵ شرکت تعاونی زنان روستایی با دارا بودن حدود ۴/۲ میلیارد ریال سرمایه تشکیل یافتند و ۱۸۶۶ شرکت تعاونی کشاورزی با ۲۹۹ میلیارد ریال سرمایه، مشغول به کار بودند. در این سال ۴۹۵ صندوق قرض الحسنه روستایی نیز با دارا بودن حدود ۳۰۸ هزار عضو فعالیت داشتند که تعداد

و اعضای آنان نسبت به سال قبل به ترتیب ۱۱/۰ و ۷/۷ درصد رشد داشت. صندوق‌های قرض الحسنه روستایی به ۱۸۱ هزار نفر از اعضا در مجموع ۵۰۲ میلیارد ریال وام قرض الحسنه پرداخت نمودند که در مقایسه با میزان وام پرداخت شده در سال قبل (۳۹۷ میلیارد ریال) بیانگر گسترش فعالیتهای مالی این نهاد می‌باشد.

وضعیت شرکتها و اتحادیه های تعاونی روستایی

درصد تغییر	۱۳۸۲	۱۳۸۱	
			شرکتهای تعاونی روستایی
-۰/۲	۲۹۴۲	۲۹۴۸	تعداد
۰/۶	۴۵۰۵	۴۴۷۷	تعداد اعضا(هزارنفر)
۱۳/۵	۴۴۰۹۷۹	۳۸۸۵۴۸	میزان سرمایه(میلیون ریال)
-۶/۴	۳۳۴۵۵۰	۳۵۷۳۳۸	میزان وام پرداختی (میلیون ریال)
			اتحادیه های تعاونی روستایی
۲/۳	۲۶۲	۲۵۶	تعداد
*	۳۰۰۴	۳۰۰۵	تعداد شرکتهای عضو
۴/۶	۱۲۸۶۵۸	۱۲۲۹۵۲	میزان سرمایه (میلیون ریال)

ماخذ: سازمان مرکزی تعاون روستایی

بازرگانی خارجی در بخش کشاورزی

صادرات

در سال ۱۳۸۲ بر اساس آمار گمرک ۱۸۵۳/۳ هزارتن محصولات مختلف کشاورزی به ارزش ۱۶۶۳/۱ میلیون دلار به خارج از کشور صادر شد که از لحاظ وزن و ارزش به ترتیب ۲۲/۳ درصد و ۳۲/۷ درصد افزایش نشان می‌دهد. به‌طورکلی صادرات کالاهای کشاورزی ۱۲/۰ درصد از وزن و ۲۷/۸ درصد از ارزش صادرات غیرنفتی را تشکیل

می‌داد که در مقایسه با ارقام مشابه در سال گذشته (۱۱/۳ درصد از وزن و ۲۷/۲ درصد از ارزش صادرات غیرنفتی) حاکی از بهبود عملکرد صادراتی بخش می‌باشد. در بین گروههای مختلف کالاهای کشاورزی، صادرات خشکبار با اختصاص ۴۹/۳ درصد از کل ارزش صادرات کالاهای کشاورزی، همانند سالهای قبل بیشترین سهم را دارا بود. پسته و مغز پسته به عنوان دومین قلم عمده صادراتی، به تنهایی ۴۰/۱ درصد از ارزش صادرات کالاهای کشاورزی و ۱۱/۲ درصد از کل ارزش صادرات غیرنفتی در سال مورد بررسی را به خود اختصاص داد. پس از خشکبار، گروههای محصولات نباتی و محصولات صنایع تبدیلی کشاورزی بیشترین سهم را از ارزش کالاهای کشاورزی صادراتی را به خود اختصاص دادند. صادرات محصولات صنایع تبدیلی کشاورزی به‌عنوان تنها گروهی که به صورت فرآوری شده صادر می‌شود، با ۵۷/۳ درصد رشد بالغ بر ۲۴۷/۲ میلیون دلار گردید. با توسعه صدور محصولات صنایع تبدیلی بخش زیادی از ارزش افزوده کالاهای کشاورزی به‌صورت ارز وارد کشور می‌شود.

به‌طورکلی در سال مورد بررسی، صادرات گروههای مختلف کشاورزی از لحاظ ارزش و وزن نسبت به سال قبل افزایش یافت. میانگین ارزش هر تن کالای کشاورزی صادرشده با ۸/۵ درصد رشد نسبت به سال قبل بالغ بر ۸۹۷/۴ دلار گردید. بخش عمده این افزایش ناشی از افزایش سهم کالاهای با ارزش تر نظیر پسته در ترکیب کالاهای کشاورزی صادراتی می‌باشد.

صادرات کالاهای کشاورزی

(ارزش : هزار دلار)
(وزن : تن)

درصد تغییر		۱۳۸۲		۱۳۸۱		
وزن	ارزش	وزن	ارزش	وزن	ارزش	
۶/۸	۲۹/۰	۴۵۷۲۴۱	۸۱۹۷۰۸	۴۲۸۲۶۴	۶۳۵۴۱۶	خشکبار
۱۷/۹	۲۰/۹	۸۳۷۷۴۱	۳۱۱۲۴۴	۷۱۰۲۸۷	۲۵۷۴۸۹	محصولات نباتی
۳۳/۰	۳۶/۶	۸۳۸۸۶	۱۹۸۹۸۹	۶۳۰۸۹	۱۴۵۷۰۰	محصولات دامی
۳۰/۰	۴۸/۶	۱۹۵۱۵	۸۵۹۰۶	۱۵۰۰۹	۵۷۸۲۲	محصولات دریایی
۵۲/۰	۵۷/۳	۴۵۴۸۹۱	۲۴۷۲۳۹	۲۹۹۳۱۹	۱۵۷۲۰۹	محصولات صنایع تبدیلی کشاورزی
۲۲/۳	۳۲/۷	۱۸۵۳۲۷۴	۱۶۶۳۰۸۶	۱۵۱۵۹۶۸	۱۲۵۳۶۳۶	صادرات کالاهای کشاورزی
۱۴/۹	۲۸/۴	۱۳۶۱۴۳۳	۴۳۰۹۰۷۶	۱۱۸۴۵۹۱۳	۳۳۵۴۷۹۳	صادرات کالاهای غیر کشاورزی
۱۵/۸	۲۹/۶	۱۵۴۶۷۵۸۷	۵۹۷۲۱۶۲	۱۳۳۶۱۸۸۱	۴۶۰۸۴۲۹	کل صادرات غیر نفتی

ماخذ: آمار بازرگانی خارجی گمرک

واردات

در سال مورد بررسی، ۷۹۹۳/۹ هزار تن محصولات مختلف کشاورزی به ارزش ۲۶۵۰/۴ میلیون دلار وارد کشور شد که از نظر وزن و ارزش به ترتیب ۱۶/۳ درصد کاهش و ۱۱/۸ درصد افزایش نشان می‌دهد. واردات کالاهای مذکور ۲۶/۶ درصد از وزن و ۱۰/۰ درصد از ارزش کل کالاهای وارداتی را تشکیل داد که در مقایسه با سال قبل (۳۵/۵ درصد از وزن و ۱۰/۶ درصد از ارزش کل واردات) کاهش نشان می‌دهد. ارزش هر تن کالای کشاورزی وارداتی ۳۳۱/۵ دلار بود که نسبت به رقم مشابه سال گذشته (۲۴۸/۱ دلار) ۳۳/۶ درصد رشد نشان می‌دهد. نرخ رشد مذکور در مقایسه با رشد ۸/۵ درصدی ارزش هر تن کالای کشاورزی صادر شده بیانگر بدتر شدن رابطه مبادله بازرگانی در این بخش می‌باشد.

به دلیل افزایش چشمگیر تولید گندم از واردات آن در سالهای ۱۳۸۱ و ۱۳۸۲ میزان زیادی کاسته شده، به طوری که این محصول رتبه اول واردات در بین اقلام عمده کشاورزی را از دست داده و جای خود را به روغن های نباتی داده است. واردات انواع روغن نباتی که عمدتاً به صورت خام برای مصارف کارخانه‌های تولید روغن نباتی می‌باشد با ۱۹/۳ درصد افزایش بالغ بر ۱/۲ میلیون تن گردید. ارزش واردات کالای مذکور ۶۶۹/۱ میلیون دلار بود که نسبت به سال قبل ۴۰/۲ درصد افزایش نشان می‌دهد. اگرچه در سال مورد بررسی به دلیل مجموعه سیاستهای حمایتی که از گندم به عمل آمد از واردات این کالا کاسته شد، لیکن تغییر کاربری بخشی از اراضی زیر کشت محصولات رقیب به کشت گندم و کاهش عرضه گندم جهت مصرف خوراک دام، موجب افزایش فوق العاده واردات اقلام مختلف علوفه گردید، به طوری که ارزش و وزن واردات جو نسبت به سال قبل به ترتیب ۱۲۰۲/۴ و ۶۷۰/۱ درصد رشد نشان داد. مقدار و ارزش واردات ذرت دانه ای نیز با ۵۴/۲ و ۷۱/۱ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۸۱ به ۲۶۳۰ هزار تن و ۳۷۷ میلیون دلار رسید.

واردات کالاهای کشاورزی

(ارزش : هزار دلار)
(وزن:تن)

درصد تغییر	۱۳۸۲		۱۳۸۱			
	ارزش	وزن	ارزش	وزن		
-۷۲/۸	-۶۸/۷	۷۷۳۳۵۹	۱۱۹۲۰۵	۲۸۳۹۰۷۵	۳۸۰۳۹۰	گندم
□	□	۱۹۱۱۳۵	۳۵۳۸۶	۲۴۸۱۸	۲۷۱۷	جو
-۱۶/۵	-۱۳/۶	۸۷۵۰۱۸	۲۵۲۲۹۷	۱۰۴۷۴۹۹	۲۹۲۰۰۷	برنج
-۹۱/۷	-۹۳/۹	۱	۲	۱۲	۳۳	چای
-۶۵/۲	-۶۲/۶	۲۸۷۶۲۸	۵۹۰۸۲	۸۲۵۳۶۴	۱۵۸۱۳۱	قندو شکر
۱۹/۳	۴۰/۲	۱۱۷۳۴۷۰	۶۶۹۰۶۳	۹۸۳۶۳۱	۴۷۷۳۴۵	روغن های نباتی
-۲۵/۷	-۴۰/۹	۱۰۲۴۹	۶۵۳۴	۱۳۸۰۰	۱۱۰۶۱	روغن های حیوانی
۱۱۷/۵	۱۲۷/۱	۳۴۳۴۰	۵۸۴۷۵	۱۵۷۸۶	۲۵۷۵۳	گوشت قرمز
۲۲۷/۳	۲۵۱/۱	۳۸۷۵۴	۳۴۴۹۲	۱۱۸۴۰	۹۸۲۴	گوشت ماهی
-۸۳/۸	-۸۸/۹	۱۲۱۹	۷۳۸	۷۵۲۸	۶۶۵۵	گوشت مرغ
۲۱/۷	۴۰/۵	۴۶۰۸۷۰۹	۱۴۱۵۰۸۷	۳۷۸۶۲۴۲	۱۰۰۷۱۱۶	سایر کالاهای کشاورزی
-۱۶/۳	۱۱/۸	۷۹۹۳۸۸۲	۲۶۵۰۳۶۳	۹۵۵۵۵۹۵	۲۳۷۱۰۳۲	واردات کالاهای کشاورزی
۲۷/۳	۲۰/۳	۲۲۱۱۱۹۷۶	۲۳۹۴۷۳۷۵	۱۷۳۷۱۳۷۰	۱۹۹۰۴۱۵۷	واردات کالاهای غیر کشاورزی
۱۱/۸	۱۹/۴	۳۰۱۰۵۸۵۸	۲۶۵۹۷۷۳۸	۲۶۹۲۶۹۶۵	۲۲۲۷۵۱۸۹	کل واردات

ماخذ: آمار بازرگانی خارجی گمرک